

Міністерство освіти і науки України
Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова
Навчально-науковий педагогічний інститут імені
В. О. Сухомлинського

ПЕДАГОГІЧНА СПАДЩИНА ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО В КОНТЕКСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ: МІЖДИСЦИПЛІНАРНИЙ ВИМІР

Матеріали
Всеукраїнської науково-практичної
конференції з міжнародною участю
16-17 жовтня 2025 року

м. Миколаїв

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ КОРАБЛЕБУДУВАННЯ
ІМЕНІ АДМІРАЛА МАКАРОВА
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ ІНСТИТУТ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО

**ПЕДАГОГІЧНА СПАДЩИНА ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО
В КОНТЕКСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ:
МІЖДИСЦИПЛІНАРНИЙ ВИМІР**

Матеріали
Всеукраїнської науково-практичної конференції
з міжнародною участю
16-17 жовтня 2025 року

(електронне наукове видання)

Миколаїв 2025

Редактор: **Віктор Мозговий** – доктор педагогічних наук, професор, в. о. заступника директора з навчально-наукової роботи Навчально-наукового педагогічного інституту імені В. О. Сухомлинського Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова

Відповідальна

за випуск: **Ірина Корнієнко** – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки та освітнього менеджменту Навчально-наукового педагогічного інституту імені В. О. Сухомлинського Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова

Рецензенти:

Олександр Лавріненко – доктор педагогічних наук, професор, головний науковий співробітник відділу теорії і практики педагогічної освіти Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України

Віталій Лелека – доктор педагогічних наук, доцент, в. о. завідувача кафедри фізичної культури та спорту Навчально-наукового педагогічного інституту імені В. О. Сухомлинського Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова

Електронне наукове видання

П24 Педагогічна спадщина Василя Сухомлинського в контексті професійної освіти: міждисциплінарний вимір: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, м. Миколаїв, 16-17 жовтня 2025 р.: електрон. наук. видання. НУК імені адмірала Макарова, ПНПУ імені В. О. Сухомлинського; за ред. В. Л. Мозгового; відп. за вип. І. А. Корнієнко. Миколаїв: НУК імені адмірала Макарова, 2025. 386с.

Збірник містить тези учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції «Педагогічна спадщина Василя Сухомлинського в контексті професійної освіти: міждисциплінарний вимір» із широкого кола проблем педагогічної освіти та підготовки майбутніх учителів до професійної діяльності. Основну тематику доповідей зорієнтовано на питаннях використання та трансформації педагогічної спадщини В. О. Сухомлинського в межах сучасного освітнього процесу, розвитку та формування в майбутніх учителів педагогічних знань і відповідних професійних компетентностей, що в перспективі сприятимуть забезпеченню успішної реалізації ідей розбудови професійної освіти в Україні.

внутрішній культурі, повазі до себе та світу – найбільші прояви. В. Сухомлинський, оцінюючи важливість мовної культури школярів, думав, безперечно, не тільки про чистоту мови, її виражальні, комунікативні чи етичні засоби. Його погляди демонструють те, що вона – це її ціннісний вимір, адже українська мова – це простір свободи, відповідальності, гідності та свободи. Саме з неї починається Україна. «Мовна культура людини — це дзеркало її духовної культури. Найважливішим засобом впливу на дитину, облагороджування її почуттів, душі, думок, переживань є краса і велич, сила і виразність рідного слова. Роль цього засобу в початковій школі, де кожна зустріч з новим явищем навколишнього світу пробуджує в серцях дітей почуття захоплення, неможливо переоцінити».

Висновки. Сила слова і рух опору в умовах російсько-української війни – це зіткнення різних світів на виснаження. Для успіху держави мовна політика, що базується на досвіді попередніх епох, має бути дієвою. Педагогічні ідеї В. Сухомлинського в його епохальній книзі «Серце віддаю дітям» – інтелектуальний маніфест освіти країни, яка продовжує чинити опір ворогу. Зміцнюючи народний рух, посилюючи національний спротив і залізну єдність у питаннях утвердження української мови, ми матимемо такі потрібні оперативні переваги над лютим ворогом: стратегічні, інформаційні, геополітичні. Питання державної мови в освіті – це основа конституційного ладу, шлях боротьби за майбутнє школи, суспільства і вільного світу, яке вирішується вже сьогодні.

УДК 37.035.6:37.091.33](092)

**ПЕДАГОГІКА СЕРЦЯ І ДОБРА ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО:
ІНСТРУМЕНТАРІЙ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ
У МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ**

Мардарова І. К.,

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри дошкільної педагогіки
Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»,
м. Одеса, Україна,
mardarova.ik@pdpu.edu.ua*

***Листопад Н. Л.,**
кандидат педагогічних наук, викладач дошкільних дисциплін
Комунального закладу «Одеський педагогічний фаховий коледж»,
м. Одеса, Україна,
natasha.listopad@gmail.com*

Досліджується актуальність ідей педагогіки доброторчості В. О. Сухомлинського для формування морально-етичного фундаменту майбутніх педагогів. Розкривається сутність ключових понять «доброторчості» та «моральні цінності». Основна увага приділена практичному інструментарію – адаптації методів і принципів В. О. Сухомлинського до сучасного освітнього процесу у закладах вищої та фахової передвищої педагогічної освіти. Запропоновано конкретні форми роботи, спрямовані на розвиток емоційної культури, співчуття, відповідальності та активної громадянської позиції у здобувачів освіти.

***Ключові слова:** педагогіка доброторчості, моральні цінності, вища та фахова передвища педагогічна освіта, формування особистості педагога, інструментарій, етичне виховання.*

Вступна частина. Сучасна українська система освіти, окрім завдань розвитку професійних і соціальних компетентностей, стикається з глибокою кризою морально-етичних орієнтирів. Інформаційна епоха, що характеризується імітацією істинних цінностей, культом егоїзму та споживацької поведінки, створює суттєві виклики для формування цілісної особистості. У зазначених умовах роль педагога як носія гуманістичних ідеалів і морального авторитету набуває особливої значущості. Виховання особистості з високим рівнем внутрішньої культури неможливе без участі педагога, здатного до глибокої рефлексії та самовдосконалення [1].

Мета роботи – проаналізувати та адаптувати інструментарій педагогіки доброторчості В. О. Сухомлинського для цілеспрямованого формування моральних цінностей у здобувачів педагогічної освіти, запропонувавши сучасні форми організації цього процесу.

Основна частина. Філософія «школи серця» В. О. Сухомлинського базується на концепції пріоритетності емоційно-чуттєвого досвіду у процесі формування моральної особистості. Доброторчість у даному контексті розглядається не як епізодична форма благодійності, а як цілеспрямований процес становлення особистості через систематичну духовну працю, спрямовану на творення добра. Саме в межах такої діяльності закладаються і розвиваються ключові моральні цінності, зокрема співчуття, відповідальність, працьовитість та шанобливе ставлення до довкілля [2].

Результати проведеного аналізу дозволяють констатувати, що методологія В. О. Сухомлинського функціонує як інтегративна система, що охоплює п'ять взаємопов'язаних компонентів: працю, природу, мистецтво, слово та особистий педагогічний приклад [2]. Сучасне переосмислення цієї методології дає змогу виділити низку ключових підходів, які визначають взаємодію педагога зі здобувачами освіти. Зокрема, акцент робиться на формуванні ціннісних орієнтацій через особистісно значущу діяльність, усвідомлення власного морального досвіду та його наслідків, а також на створенні цілісного освітнього середовища, що системно стимулює розвиток доброторчих практик та формування етичної компетентності учасників освітнього процесу [7].

У Державному закладі «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» та Комунальному закладі «Одеський педагогічний фаховий коледж» з метою адаптувати інструментарій педагогіки доброторчості В. О. Сухомлинського для цілеспрямованого формування моральних цінностей у здобувачів педагогічної освіти, були запропоновані наступні заходи:

- «Етичні кафе» – проведення семінарів у форматі філософських дискусій на основі творів В. О. Сухомлинського, сучасних соціальних кейсів та педагогічних дилем;

- електронний щоденник педагогічної рефлексії – створення персонального онлайн-блогу або портфолію, де студент аналізує власні вчинки, емоції, етичні вибори під час виробничої, педагогічної практики, ключові запитання для аналізу: «Які мої дії сьогодні сприяли створенню добра?», «З якою моральною складністю я зіткнувся і як її подолав?»;

- розробка соціальних проєктів «Вчитель-добротворець» – командне створення та впровадження соціально значущих ініціатив (наприклад, «Інклюзивний майданчик», «Літературний клуб для ветеранів», «Цифровий супровід для самотніх людей»);

- арт-лабораторії «Краса врятує світ» – інтеграція мистецтва (літератури, музики, кіно, живопису) у вивчення педагогічних дисциплін, аналіз творів, що порушують проблеми морального вибору, з подальшою творчою самореалізацією студентів (створення есе, відео-есе, соціальних роликів);

- театр педагогічної етики – інсценування складних педагогічних ситуацій з метою розвитку емоційного інтелекту, знаходження морально виважених рішень;

- створення цифрового контенту – розробка студентами інформаційних продуктів (інфографіка, підкасти, короткі відео) з популяризації ідей доброти, толерантності, відповідальності серед різних цільових аудиторій;

- вікі-проєкт «Сучасна педагогіка доброторчості» – спільне наповнення онлайн-бази знань, де ідеї В. О. Сухомлинського інтерпретуються в контексті сучасних освітніх викликів.

Відтак, педагогіка доброторчості В. О. Сухомлинського показує, що виховання моральних якостей у майбутніх педагогів можливо через живий досвід і щирі дії [6]. Використовуючи спільні проєкти, творчі заняття, бесіди

та рефлексію, студенти вчаться не лише знанням і навичкам, а й розвивають здатність до співчуття, відповідальності та свідомого вибору вчинків [4]. Такий підхід допомагає перетворити абстрактні моральні цінності на реальні життєві принципи, які формують особистість.

Здійснене дослідження дає можливість стверджувати, що, педагог, який сам практикує добротворчість, стає прикладом для студентів і створює атмосферу довіри, взаємопідтримки та взаєморозуміння в освітньому середовищі, що виховує у майбутніх педагогів не лише професійні компетентності, а й внутрішню готовність до служіння людям, активної участі у громадському житті та відповідальної поведінки у суспільстві [3]. Виходячи з цього, можна стверджувати, що впровадження ідей В. О. Сухомлинського у сучасну педагогічну практику відкриває можливість підготувати педагогів нового покоління – людей, здатних не тільки навчати, а й виховувати серцем, створювати середовище, де добро, взаємоповага і співпереживання стають основою освітнього процесу [5].

Висновки. Педагогіка добротворчості В. О. Сухомлинського пропонує потужний концептуальний фундамент і практичний інструментарій для формування моральних цінностей у майбутніх педагогів. Запропоновані інструменти – рефлексивно-діалогічні практики, соціальні проєкти, мистецько-етичні студії – дозволяють трансформувати абстрактні цінності в особистісні переконання через *lived experience* (пережитий досвід). Викладач, який застосовує означений інструментарій, працює не лише над професійною підготовкою фахівця, але й над становленням Людини, здатної до співпереживання, відповідальної діяльності та свідомого служіння добру. Саме такі педагоги здатні відповісти на виклики сучасності та виховувати нові покоління на засадах високої моральності та громадянської зрілості.

Література

[1]. Богуш А. М. Дитиноцентризм Василя Сухомлинського в педагогічному вимірі століття. *Науковий вісник Миколаївського національного*

університету імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки. 2018. № 3(1). С. 17-21.

[2]. Василь Сухомлинський в діалозі з сучасністю: колективна монографія / упоряд.: Березівська Л. Д., Марусинець М. М., Сухомлинська Л. В. Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г. М., 2020. 240 с.

[3]. Листопад О. А., Мардарова І. К., Листопад Н. Л. Становлення професійної ментальності здобувачів освіти в освітньому процесі закладів вищої і фахової передвищої педагогічної освіти. *Перспективи та інновації науки (Серія «Психологія», Серія «Педагогіка», Серія «Медицина»)*. 2024. №10 (44) С. 323–335. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-10\(44\)-323-335](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-10(44)-323-335)

[4]. Листопад О. А., Мардарова І. К., Листопад Н. Л. Формування моральних цінностей у здобувачів освіти для профілактики академічної недобросовісності. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Педагогічні науки*. 2024. Вип. 2 (55). С. 26–38. DOI : <https://doi.org/10.31376/2410-0897-2024-2-55-26-38>

[5]. Листопад О., Мардарова І., Листопад Н. Педагогічна підтримка сталого професійно-творчого саморозвитку майбутніх педагогів. *Вісник Дніпровської академії неперервної освіти. Серія: Філософія. Педагогіка*, 2025. № 1 (8), С. 105–111. DOI: <https://doi.org/10.54891/2786-7013-2025-1-12>

[6]. Степанова Т. М. Розвиток соціальних умінь і навичок у дітей передшкільного віку в педагогічному вимірі Василя Сухомлинського. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки*. 2018. № 3 (1). С. 155-159.

[7]. Трифонова О. С. До проблеми формування інтересу в педагогічній спадщині В. О. Сухомлинського. *Наука і освіта : наук.-практ. журнал*. 2008. № 6. С. 165-168.

Наукове видання

**ПЕДАГОГІЧНА СПАДЩИНА ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО
В КОНТЕКСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ:
МІЖДИСЦИПЛІНАРНИЙ ВИМІР**

Матеріали
Всеукраїнської науково-практичної конференції
з міжнародною участю
16-17 жовтня 2025 року

(електронне наукове видання)

*Навчально-науковий педагогічний інститут імені В. О. Сухомлинського
Національного університету кораблебудування
імені адмірала Макарова*

*Редактор:
Віктор Мозговий
Відповідальна за випуск:
Ірина Корнієнко*